

Jan Persyn, *Jules Persyn 1878-1933. Een slachtoffer van arbeidsdrift en politieke onwil. Tevens bescheiden gezinskroniek*, Antwerpen, Stichting M.-E. Belpaire, 2001, 192 pp., ISBN 90-806451-1-7.

Dat een zoon de biografie van zijn vader schrijft, heeft meestal het voordeel dat hij over een aantal mondelinge en schriftelijke bronnen beschikt die voor anderen moeilijk bereikbaar zijn. Daar staat tegenover dat het werk bijna onvermijdelijk hagiografisch wordt opgevat. Dat is ook hier het geval. De in januari 2001 overleden Jan Persyn was het dertiende van de vijftien kinderen van Jules, en schreef voor de kleinkinderen een familiekroniek die is *“uitgegroeid tot een brede biografie, zonder een echte wetenschappelijke studie te willen zijn”*, zoals de uitgever vermeldt in zijn voorwoord.

De literaire criticus Jules Persyn behoorde tot de ultramontaans-flamingantische kring die omstreeks de eeuwwende in Leuven werd gevormd door professoren als Lodewijk Scharpé en Emiel Vliebergh. Die kring werd verruimd tot een Leuven-Antwerpse groep door het optreden van de Antwerpse letterkundige Marie-Elisabeth Belpaire als mecenas, en doordat Frans Van Cauwelaert als volksvertegenwoordiger voor Antwerpen sinds 1910 de leiding nam van de politieke Vlaamse beweging. De begaafde, ijverige en ultrakatholieke germanist Persyn kreeg de redactie van Belpaires *Dietsche Warande en Belfort*, werd benoemd aan de Rijkshandelshogeschool van Antwerpen en, met krachtige politieke steun, ook aan de handelsschool in de rechtsfaculteit in Gent. Typerend is dat de zoon hieraan toevoegt: *“Hij zelf had zin noch tijd om zich politieke protectie te verzekeren, hoewel hem dat niet zo moeilijk zou vallen”*. In die geest van kritiekloze verheerlijking baadt het hele boek.

Bij de Duitse inval in 1914 vluchtte Persyn met zijn gezin naar Engeland. Wanneer Duitsland erin slaagde om met zijn *Flamenpolitik* een deel van de Vlaamse beweging aan te trekken, bracht het ook Persyn aan het twijfelen. *“Aan elke kant is de schuld groot”*, schreef hij aan Belpaire op 6 juli 1915: *“Duitsland pleegde hoofdzonde van hovaardij, Engeland die van traagheid, Frankrijk de wraakroepende zonde van onkuisheid tegen de natuur”*. Hoewel hij in september van dat jaar naar Nederland verhuisde, wilde hij aanvankelijk niet meewerken aan het loyale, anti-activistische weekblad *Vrij België* van zijn vriend Van Cauwelaert. Evenmin wilde hij ingaan op diens voorstel om door bezoldigde propaganda-arbeid voor België te voorzien in het onderhoud van zijn gezin. Dat aanbod ervoer hij als morele druk en een *“praktijk met een politiek geurtje”*. Van Cauwelaert bezorgde hem dan, bij de halve wedde die Persyn ontving zoals alle uitgeweken ambtenaren, een inkomen als royaal betaald deeltijds huisleraar bij de industrieel Lieven Gevaert.

Vanaf januari 1916 publiceerde Persyn enkele vertaalde hoofdstukken van zijn werk *A Glance at the Soul of the Low Countries* in *Vrij België*. Maar in april daaropvolgend aanvaardde hij om als uithangbord te fungeren, met de titel *“secretaris voor Nederland”*, van de caritatieve vereniging Volksopbeuring die in

feite een activistisch propaganda-instrument werd. En vanaf juni liet hij het bekend worden dat hij overwoog om in te gaan op de activistische verzoeken om in Gent te komen doceren aan de door gouverneur-generaal Von Bissing vernederlandste universiteit. Aan Van Cauwelaert zegde hij dat het zijn plan was “*tot het laatste ogenblik zoveel mogelijk chantage op de [Belgische] regering uit te oefenen om ze een gunstige verklaring te doen afleggen*”. Frans beloofde zijn stuk over te maken aan minister Prosper Pouillet, maar zonder het te steunen. Het was een ultimatum dat Persyn onmiddellijk moest benoemd worden tot gewoon hoogleraar aan de faculteit Wijsbegeerte en Letteren in Gent, voor de colleges Nederlandse Letterkunde en Vergelijkende Letterkunde en geen andere, met een wedde van 10.000 frank (de normale wedde bedroeg 6.000 frank). Pouillet weigerde daarop in te gaan, maar beloofde wel financiële hulp voor het groot en groeiend gezin.

Persyn onderhandelde verder met het gouvernement-generaal, via Leo Picard. Die vertelde daarover: “*Hij stelde onmogelijke financiële eisen en kreeg die ingewilligd. Zijn vrouw, die zeer bevriend was met Mevrouw Van Cauwelaert, was erg tegen een aanvaarding*”. Op 2 september kondigde de activistische pers aan dat Persyn de propagandamotie voor de door de bezetter vernederlandste universiteit had ondertekend. Op 27 september maakte Persyn bekend dat hij de roep van de plicht volgde en in Gent ging doceren. In de activistische propaganda werd dat breed uitgesmeerd. In het benoemingsbesluit door de *Verwaltungschef*, gedateerd op 3 oktober 1916, werd bepaald dat “*mit Rücksicht auf die bisherigen Einnahmen des Professors Persyn*” hem de uitzonderlijke wedde van 10.000 frank werd toegekend.

Onmiddellijk daarop trok de sinds maanden weifelende en zenuwzieke Persyn zijn aanvaarding van de Von Bissing-leerstoel publiek weer in, nadat de benoeming was bekendgemaakt van de Duitse officier van Nederlandse afkomst André Jolles. In overeenstemming met die andere Leuvense germanist, priester Jef De Cock, die ook de propagandamotie ondertekend had, wilde hij niet doceren naast een Duitser in militair uniform. Minister Pouillet bezorgde hem zijn volledige ambtenarenwedde, o.a. via een leeropdracht voor geïnterneerde Belgische militairen aan de universiteit van Utrecht.

Na de oorlog werd Persyn door zijn collega's van de handelshogescholen van Antwerpen en Gent uitgesloten, zoals het met Jef De Cock in Leuven gebeurde, en met tal van activisten in balies en allerlei instellingen. Pouillet en Van Cauwelaert liepen zich het vuur uit de sloffen bij al de achtereenvolgende ministers van Onderwijs, zelfs koningin Elisabeth kwam tussen op verzoek van Belpaire. Dat resulteerde erin dat professor Persyn wel zijn wedde uitbetaald kreeg. Maar tegen het veto van zijn collega's konden of wilden de ministers niet op, temeer omdat het werd gesteund in de pers, vooral door liberale bladen waaronder *De Nieuwe Gazet*. Tenslotte kreeg Persyn in 1925, toen Pouillet eerste minister was en C. Huysmans Onderwijs beheerde, zijn gedroomde benoeming aan de faculteit Wijsbegeerte en Letteren van de Gentse Rijksuniversiteit.

Vanaf 1927 verslechterde Persyns gezondheid, daarna manifesteerde zijn geestesziekte zich opnieuw, en die zou in 1933 tot zijn dramatisch einde leiden. In de flamingantische literatuur heten zijn ziekte en dood gevolgen van “*het onrecht dat hem was aangedaan*”. Daarop slaat ook de ondertitel van Jan Persyns boek. Een meer kritische voorstelling is te vinden in mijn werk *Frans Van Cauwelaert en de barst in België 1910-1919*, dat Jan Persyn niet meer heeft kunnen inzien. Hij heeft ook allerlei oudere werken niet ingezien. [LODE WILS]